

Calle Karlsson
Stabschef
Calle.Karlsson@Trelleborg.se
0410-73 39 35

Utredning avseende förutsättningar att avveckla skolupptagningsområden som urvalsgrund för skolplacering

Ärendebeskrivning

Vid sammanträde den 31 januari 2018, § 8, beslutade bildningsnämnden, i ärende avseende skolval till förskoleklass 2018, att ge förvaltningschefen i uppdrag att följa utvecklingen när det gäller lagstiftning och praxis och vad som händer i andra kommuner, samt att återkomma till bildningsnämnden under den senare delen av 2018 angående möjligheten att ta bort skolupptagningsområden som urvalsgrund (för skolplacering).

Vid bildningsnämndens sammanträde den 10 oktober 2018, § 127, behandlades bildningsförvaltningens återrapportering i ärendet. Bildningsnämnden beslutade *att ge förvaltningschefen i uppdrag att fortsatt utreda förutsättningarna att avveckla skolupptagningsområden som urvalsgrund för skolplacering, samt att återkomma till bildningsnämnden i frågan senast under hösten 2019, inför skolval till förskoleklass hösten 2020.*

Beredning

Tidigare utredning

I bildningsnämndens återrapportering till bildningsnämnden i oktober 2018 (i tjänsteskrivelse daterad 2018-10-04, se bilaga) lyfte förvaltningen i huvudsak fem perspektiv med avseende på möjligheterna att avveckla skolupptagningsområden som urvalsgrund för skolplacering.

Administrativt arbete och närhetsprincipen

En avveckling av skolupptagningsområden skulle sannolikt minska det administrativa arbetet som är kopplat till den årliga översynen av skolupptagningsområden. Samtidigt kvarstår behov att analysera platsbehov i olika delar av kommunen för att kommunen ska kunna leva upp till närhetsprincipen, det vill säga att elever ska kunna erbjudas plats i en skola nära hemmet.

Det fria skolvalet

En avveckling av upptagningsområden skulle sannolikt ge större utrymme att placera elever enligt vårdnadshavares önskemål. Detta skulle gynna de vårdnadshavare som väljer en annan skola än den skola barnen tillhör enligt nuvarande system med upptagningsområden.

Gränsdragningsproblematik

Utan upptagningsområden försvinner eventuell problematik med ”ologiska upptagningsområden” samt behov att fatta beslut om områdesgränser som ibland kan innebära att grannens barn får plats på en skola men inte det egna barnet. Detta betyder dock inte att problemet i sig undanröjs utan bara att detta inte avgörs av en gräns i kartan.

Skolskjuts

Elever som väljer att gå i en annan skola än den där kommunen annars skulle ha placerat dem har inte rätt till skolskjuts. Hemkommunen ska dock anordna skolskjuts för de elever som väljer en kommunal eller fristående skola inom kommunen, eller en kommunal skola i annan kommun, om det kan ske utan merkostnad för kommunen, det vill säga om skolskjuts till den valda skolan inte blir dyrare än skolskjuts hade blivit till den skola som kommunen anvisar. Utan upptagningsområden skulle kommunen på annat sätt behöva hantera frågan om vilken skola kommunen skulle ha placerat en elev vid om eleven inte hade valt en annan skola.

Pågående arbete med långsiktig plan för framtida lokalbehov och utredning av skolorganisation

Hösten 2018 förväntades en långsiktig plan för bildningsnämndens lokalbehov bli klar under våren 2019. En viktig komponent som skulle ligga till grund för den långsiktiga planen var den utredning av bildningsförvaltningens skolorganisation ur ett pedagogiskt perspektiv som då pågick. Viktiga perspektiv som skulle belysas i utredningen var bland annat frågan om hur ökad social mobilitet och blandning av elever med olika bakgrund kan uppnås i kommunens skolor, och hur lediga platser på skolor som har problem med bristande elevunderlag, företrädesvis på landsbygden, kan fyllas.

Samlad bedömning

I återrapporten till bildningsnämnden gjorde bildningsförvaltningen, med hänsyn till pågående utredningar/arbete med plan för framtida lokalbehov samt övriga belysta perspektiv, den samlade bedömningen att skolupptagningsområden bör avvecklas tidigast från och med läsåret 2020-2021. Bildningsförvaltningen föreslog nämnden besluta att uppdra åt förvaltningschefen att fortsätta utreda frågan och återkomma till bildningsnämnden i frågan senast under hösten 2019, inför skolval till förskoleklass hösten 2020.

Fortsatt utredning

Utredningen har fortsatt fokuserat på frågan om hur en avveckling av skolupptagningsområden skulle påverka kommunens möjligheter att dels säkerställa närhetsprincipen och dels bedöma elevers rätt till skolskjuts enligt

skollagen. Därutöver är frågan om bildningsförvaltningens skolorganisation och den långsiktiga planen för bildningsnämndens framtida lokalbehov fortsatt i fokus. Dessutom har bildningsnämnden i juni 2019 beslutat erbjuda elever som väljer annan skola, transport till och från skolan enligt samma kriterier som gäller för de elever som har rätt till skolskjuts enligt skollagen. Möjligheterna att avveckla skolupptagningsområden är också beroende av att bildningsförvaltningen får tillgång till ett systemstöd för att mäta relativ närhet.

Närhetsprincipen och elevers rätt till skolskjuts enligt skollagen

Skolupptagningsområden används idag för att säkerställa att kommunen kan garantera närhetsprincipen. Närhetsprincipen avser en elevs rätt till placering i en skola nära hemmet enligt skollagen. Vid fastställande av skolupptagningsområden inför nästkommande läsår säkerställs att skolan kan ta emot alla elever inom upptagningsområdet i förskoleklassen. Skolupptagningsområden används också för att avgöra vilken skola kommunen skulle ha placerat en elev i om eleven inte hade valt en annan skola. Detta måste kommunen kunna definiera i prövningen av en elevs rätt till skolskjuts enligt skollagen.

Vid en avveckling av skolupptagningsområden föreslår bildningsförvaltningen att kommunen definierar närhetsprincipen genom att ange avståndgränser inom vilka det är rimligt att en elev erbjuds skolplacering om eleven inte gör något aktivt skolval, alternativt inte får plats på någon av de alternativa skolor som eleven har önskat i skolvalet. Lämpligen används samma avståndsgränser som gäller för att beviljas skolskjuts, det vill säga 2 km för elever i förskoleklassen samt årskurs 1-6 och 4 km för elever i årskurs 7-9 (utifrån nu gällande skolskjutsreglemente för Trelleborgs kommun). Elever som har längre än 2 km respektive 4 km till en skola bör erbjudas plats på den kommunala grundskola som ligger närmast hemmet.

En definition av närhetsprincipen enligt ovan skulle också, i skolskjutssammanhang, kunna användas för att definiera vilken skola kommunen skulle ha placerat en elev i om eleven inte hade valt en annan skola. Kommunen skulle då ha placerat eleven i den eller någon av de skolor som ligger inom angivet avstånd från elevens hem, alternativt den närmaste skolan om det inte finns någon kommunal grundskola inom angivna avståndsgränser.

På samma sätt som det idag krävs en analys för att kunna garantera plats inom de skolupptagningsområden som fastställs årligen, kommer det att krävas en årlig analys för att säkerställa att bildningsnämnden kan leva upp till den definition av närhetsprincipen som nämnden fastställer.

Skolorganisation och bildningsnämndens långsiktiga lokalbehov

Vid bildningsnämndens sammanträde i mars 2019 beslutade nämnden överlämna den då färdiga utredningen avseende pedagogiskt ändamålsenlig skolorganisation, tillsammans med den parallellt genomförda utredningen avseende lokalkapacitet inom förskolan och grundskolan, till kommunstyrelsen för fortsatt hantering. Utredningarna lämnar ett antal förslag med syfte att säkerställa en ändamålsenlig skolorganisation och framtida tillgång till förskole- och skolplatser i ändamålsenliga lokaler.

Kommunstyrelsen har i augusti 2019 påbörjat hanteringen av de överlämnade utredningarna. Samtidigt har kommunstyrelsen och kommunledningsförvaltningen utifrån ett förändrat ansvar i nämndernas reglementen, där kommunstyrelsen har tagit över ansvaret för de strategiska fastighetsfrågorna, tagit sig an kommunens samlade strategiska lokalförsörjningsarbete. Detta arbete fortsätter under hösten 2019 och våren 2020. Det är alltså fortfarande oklart vilka förslag i de överlämnade utredningarna som kommer genomföras och ligga till grund för bildningsnämndens långsiktiga lokalförsörjning. Det är också oklart hur en eventuell avveckling av skolutpagningsområden kan komma att påverka planeringen för att åstadkomma en effektiv och ändamålsenlig skolorganisation.

Skoltransport vid val av annan skola

Vid bildningsnämndens sammanträde i juni 2019 beslutade bildningsnämnden erbjuda alla elever som väljer en kommunal eller fristående grundskola inom Trelleborgs kommun *skoltransport*, det vill säga transport till och från skolan, enligt samma kriterier och villkor som gäller för de elever som omfattas av rätten till skolskjuts enligt lagstiftning och praxis. Klart är att erbjudandet om transport till och från skolan underlättar val av annan skola. Det är dock fortfarande oklart hur erbjudandet kommer att påverka enskilda skolor när det gäller exempelvis delningstal, elevsammansättning och möjligheterna att fylla på med elever där det finns ledig kapacitet, exempelvis på landsbygden.

En eventuell avveckling av skolutpagningsområden, skulle ytterligare underlätta för vårdnadshavare/elever att välja en annan skola.

Systemstöd för mätning av relativ närhet

Enligt gällande riktlinjer för skolplacering ska elever i första hand placeras i enlighet med de önskemål som anges i skolvalet. Om det är fler elever som önskar en viss skola än det finns platser så sker urval enligt fastställda urvalskriterier. I första hand erbjuds plats till de elever som bor inom skolans upptagningsområde. I andra hand prioriteras elever som har syskon på skolan (så kallad syskonförtur) och i sista hand placeras elever utifrån relativ närhet. Innan eleverna slutligen placeras vid en skolenhet genomförs en kontroll av om det finns elever som inte har fått något av sina önskemål/val eller elever som inte har gjort något aktivt val. Dessa elever har enligt närhetsprincipen rätt till placering vid en skola nära hemmet. Placeringen av elever enligt närhetsprincipen går alltså före och kan därmed påverka placeringen av andra elever enligt angivna val/önskemål och fastställda urvalskriterier.

I skolvalet till förskoleklass inför innevarande läsår användes relativ närhet för placering av ett femtiotal elever. Eftersom bildningsförvaltningen inte har tillgång till ett systemstöd för att genomföra dessa mätningar så var detta ett omfattande och tidsödande arbete. Avveckling av skolutpagningsområden som urvalsgrund för skolplacering skulle innebära mätning av relativ närhet för betydligt fler elever. En analys utifrån skolvalet inför innevarande läsår visar att det sannolikt skulle bli nödvändigt att mäta relativ närhet för i storleksordningen 200-250 elever.

Oaktat en avveckling av skolutpagningsområden eller ej så behöver bildningsförvaltningen införskaffa och implementera ett systemstöd för mätning av relativ närhet. Det är dock bildningsförvaltningens bedömning att en avveckling av

skolupptagningsområden *förutsätter* ett sådant systemstöd. Det är i det sammanhanget mycket osäkert om det är möjligt att införskaffa och implementera ett systemstöd i tid inför nästa skolval som ska genomföras i januari 2020, inför höstterminen 2020. Ett systemstöd beräknas kosta i storleksordningen 50-100 tkr/år.

Samlad bedömning

Bildningsförvaltningens fortsatta utredning visar att det är möjligt, med hänsyn till behov att garantera närhetsprincipen och att möjliggöra prövning av elevers rätt till skolskjuts, att avveckla skolupptagningsområden som urvalsgrund för skolplacering. Det är dock oklart hur en sådan avveckling skulle påverka den långsiktiga planeringen, med avseende på möjligheterna att långsiktigt åstadkomma en pedagogiskt ändamålsenlig och kostnadseffektiv skolorganisation. Det är i det sammanhanget också oklart hur bildningsnämndens beslut i juni 2019, att erbjuda transport till och från skolan för elever som väljer annan skola, kommer att påverka vårdnadshavares och elevers kommande skolval.

Det är framför allt mycket osäkert huruvida förvaltningen hinner införskaffa och implementera ett sådant system för mätning av relativ närhet, som förutsätts för en avveckling av skolupptagningsområden, i tid inför skolvalet i januari 2020.

Sammantaget gör bildningsförvaltningen bedömningen att en avveckling av skolupptagningsområden bör genomföras tidigast inför läsåret 2021-2022. På så sätt hinner bildningsförvaltningen införskaffa och implementera ett systemstöd samt se effekterna av bildningsnämndens beslut att införa skoltransport vid val av annan skola.

Förslag till beslut

Bildningsförvaltningen föreslår bildningsnämnden besluta

att uppdra åt bildningsförvaltningen att införskaffa och implementera ett system för mätning av relativ närhet som kan användas senast i samband med skolvalet till förskoleklass inför höstterminen 2021, samt

att bildningsförvaltningen ska återkomma till bildningsnämnden under hösten 2020 angående en eventuell avveckling av skolupptagningsområden som urvalsgrund för skolplacering.

Skickas till

-

Beslutsunderlag

Protokollsutdrag BIN 2018-01-31, § 8 – Skolval 2018

Protokollsutdrag BIN 2018-10-10, § 127 – Återrapportering avseende möjligheten att ta bort skolupptagningsområden som urvalsgrund för skolval

Tjänsteskrivelse 2018-10-04 - Återrapportering avseende möjligheter att ta bort skolupptagningsområden som urvalsgrund för skolplacering